

Hemşirelik Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımı - Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Örneği

Ayşe Başar¹, Salime Tarihiçi Delice², Mustafa N. İlhan³, Mehmet Ali Ergün⁴, Halim Soncul⁴

¹ İşletme Bölümü, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Ankara, Türkiye

² Sistematik Felsefe ve Mantık AD, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

³ Halk Sağlığı AD, Tıp Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye

⁴ Tıp Fakültesi, Tıp Bilişimi AD, Tıp Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye
ergun@tr.net

Özet— Sağlık eğitimi almış insan gücünün en yoğun bileşenlerinden biri hemşirelerdir. Hemşireler bilgisayar kullanarak daha fazla bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımı verebilir, sağlıklı/hasta bireyin eğitim ve danışmanlığını yapabilirler. Bu çalışmada, “Hastanelerde Hemşirelik Yönetimi (Gazi Üniversitesi Hastanesi Örneği)” projesi temel alınarak Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Gazi Hastanesindeki hemşirelik hizmetlerinde bilgisayar kullanımının araştırılması amaçlanmıştır.

Ankete katılan hemşirelerin gerek çalıştıkları bölümler gerekse bakımını üstlendikleri hasta sayıları dikkate alındığında bilgisayarla ilgili yeterli zamana sahip olmadıkları gözlenmiştir. Ayrıca, hemşirelerin bilgisayar teknolojisiyle yakından ilgilenmelerine karşın meslek yaşamlarında aldıkları bilgisayar eğitimlerinin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Hemşirelerin bilgisayar kullanmaları ile ilgili önerileri ise şöyle belirlenmiştir; bilgisayarla ilgili eğitim verilmesi; bilgisayar sayısının artırılması ve hasta başı bilgisayar ve hasta bakımı ile ilgili programların olması.

Gerek tele-tıp uygulamaları açısından gerekse nanoteknoloji çağında verilerin bilgisayar ortamında girilmesi ve takip edilmesiyle birlikte zamandan kazanç sağlanabileceği gibi hasta tedavisinin takibiyle ilgili aksamalar da giderilecektir.

Anahtar kelimeler- Hemşire hizmetleri, bilgisayar kullanımı, zaman yönetimi

Computer Usage in Nursing Care - A model of Gazi University Hospital

Abstract— Nurses are one of the main components of manpower of health training. Nurses can perform an individualized care with an education and counseling of healthy people or patients by using computers. Regarding the project of “Management of Nursing Care in Hospitals (A model of Gazi University Hospital)” we aimed to study the computer usage in nursing care in Gazi Hospital, Gazi University Faculty of Medicine.

The results of our survey indicated that the nurses do not have enough time for computer because of their departments or the number of their patients. Besides, although the nurses are well interested in computer technology, their computer training is not enough. Finally, their suggestions for computer use are as follows: computer training, increasing the number of computers, and bedside computers with softwares for patient care.

Furthermore, regarding tele - medicine applications and the input and follow up the data into the computers in this nanotechnology age will both save time and some problems related with patient therapy will be ceased.

Keywords— Nursing care, computer use, time management

1. GİRİŞ

Sağlık hizmetleri bir sistem içinde ve ekip çalışması biçiminde yürütülür. Hizmeti sunan ve alan insandır

hastanelerde sağlık eğitimi almış eğitilmiş insan gücü kaynağının yüzde 50-60 kadarını hemşireler oluşturmaktadır [1]. Bu nedenle hemşirelik hizmetlerinin

niteliği sağlık hizmetlerinin niteliğini de önemli oranda belirler.

Hemşirelik uygulamalı bir disiplindir. Teknoloji, uygulamaları etkilemekte ve belirlemektedir. Buna bağlı olarak hemşireler yeni bir teknolojinin hemşirelik üzerine etkisini değerlendirmelidir. Yeni teknolojinin hemşirelik uygulamalarını nasıl değiştirebileceği, hemşirelik iş yükünü nasıl artıracacağı, bu yeni teknolojinin kullanımı ile ilgili etik faktörlerin varlığı ve sağlıklı/hasta bireyin bakımını nasıl etkileyeceğinin bilinmesi gerekir [2].

Bilgisayar kullanımı hemşirelik hizmetlerinde nitelik dönüştürme gücüne sahiptir. Günümüzde olduğu gibi gelecekte de bilgisayarlar, sağlık bakımı çevresini, bireyleri ve hemşirelik mesleğini etkilemeye devam edecektir. Bilgisayarlar sağlık bakım çevresi üzerinde, sosyal etkileşimi ve sağlık bakım sistemlerini zorlayabilecek kadar güçlü bir etkiye sahiptir [3].

Böyle olmakla birlikte, sağlık bakım sunumunda hemşireler bilgisayar teknolojisinin büyüyen etkilerinden habersizdir veya bilgisayar kullanımı konusunda aktif bir şekilde katılmamaktadır [4].

Hemşireler bilgisayar kullanarak daha fazla bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımı verebilir, sağlıklı/hasta bireyin eğitim ve danışmanlığını yapabilirler [5]. Ayrıca, tutulan kayıtlar sağlık ekibinin tüm üyeleri tarafından; iletişim, eğitim, tanımlama, araştırma, kanuni belge, denetim ve kontrol aracı olarak kullanılmaktadır [6]. Hem kanuni hem de mesleki olarak hemşirelik bakımını kayıt altına almak önemlidir. Bilgisayara dayalı bilişim sistemleri, sağlık bakım ortamlarında ve klinik merkezlerde, hemşirelik bakım uygulamalarını belgelemeyi sağlarlar [3].

Bilgisayarların en büyük yararlarından biri de sağlıklı/hasta bireyin tedavi ve bakımındaki eksiklik ve çatışmaları yakalamayı da sağlamaktır [7]. Bilgisayarın etkin kullanımı, tedavi ve bakım sürecinde bedelleri ağır da olabilen insan hatalarını azaltma yönünde sağlık hizmetlerine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Sağlık bakım ortamlarında bilgisayarların etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için bilgisayarlarla ilgili olarak; hemşirelerin yaşadığı ve yaşayacakları kaygının azaltılması, bilgisayar ve sağlıklı/hasta bireyin bakımı arasındaki ilişki üzerinde durulması, kurum için maliyet ve etkinliğin hesaplanması, bilgisayarlara olan ilginin artırılması ve aynı zamanda bireyle ilgili güvenliğin de sağlanması gerekmektedir [8]. Bunun için, hemşirelerin bilgisayar kullanımıyla ilgili bilgi, beceri ve görüşlerini analiz eden çalışmalara gereksinim vardır. Bu çalışma bu gereksinime yanıt vermek amacıyla planlanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Hastanelerde Hemşirelik, Bilgisayar ve Zaman Yönetimi (Gazi Hastanesi Örneği)" konulu proje çalışması için Gazi

Hastanesi Tıp Fakültesi Hastanesi Başhekimliği'nden izin alınmıştır.

Bu proje çalışması anket yöntemine dayanan bir alan araştırması olarak planlanmıştır ve bu çalışmaya Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde çalışmakta olan klinik ve ameliyathane hemşireleri dahil edilmiştir (n=213).

Anketler klinik sorumlusu, hemşirelere elden dağıtılmış ve elden toplanmıştır. Toplanan anketlerden ikiyüzotuzbir tanesi değerlendirilmeye alınmış ve bulgular bu anketler kullanılarak hazırlanmıştır. Hemşirelerle yapılan araştırma ve eğitimlerin yoğunluğu bazı hemşirelerin anketi doldurmasında isteksizliğe neden olmuştur. Araştırmada rıza arandığı için geri dönen anket sayısı bu dirence dolayısıyla tüm hemşireleri kapsayamamıştır. Bu çalışmanın evreni hastanenin tüm klinikleri ve ameliyathane, örneklemi, ilgili birimlerde görev yapan hemşirelerdir.

Veriler, SPSS 11.0 (SPSS for Windows, Chicago, USA) istatistik paket programına aktarıldı. İstatistiksel analizlerde sıklıklar hesaplanmış ve tablolar halinde sunulmuştur.

3. SONUÇLAR

Ankete katılan hemşirelerin tümü kadındı ve bu hemşirelerin yüzde 49,8'inin bekar, yüzde 48,4'ünün evli ve yüzde 1,9'unun ise boşanmış ya da dul olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan hemşirelerin ortalama yaş değerlerinin $29,75 \pm 5,77$ olduğu; mezun olduktan sonra ortalama $8,23 \pm 5,49$ yılın geçtiği; ortalama $8,53 \pm 6,31$ yıldır hemşire olarak çalıştıkları ve ortalama olarak $24,25 \pm 17,54$ adet hastanın serviste bakım ve tedavisi üstlendikleri saptanmıştır (Tablo 1).

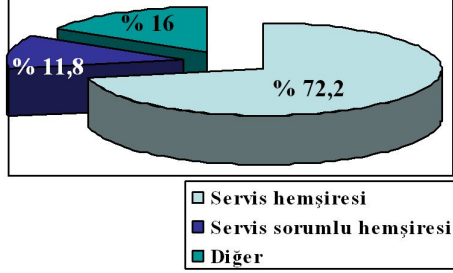
Tablo 1. Çalışma kapsamına alınan hemşirelere ait bilgiler.

	Hemşireler (n=213)
Yaş ortalaması (yıl)	29,75±5,77
Mezuniyet sonrası geçen yıl	8,23±5,49
Hemşire olarak çalışılan yıl	8,53±6,31
Serviste bakım ve tedavi edilen ortalama hasta sayısı	24,25±17,54

Ankete katılan hemşirelerin, yüzde 62'sinin Hemşirelik Yüksekokulu'ndan; yüzde 18,7'sinin Meslek Yüksekokulu'ndan ve yüzde 9,4'ünün ise Sağlık Meslek Lisesi'nden mezun olduğu belirlenmiştir. En fazla çalışılan birimlerin; yüzde 10,3 ameliyathane, yüzde 6,6 genel cerrahi ve anestezi yoğun bakım, yüzde 6,1 kadın hastalıkları ve doğum ve yüzde 5,2 acil servis oldukları belirlenmiştir.

Hemşirelerin yüzde 72,2'sinin Servis hemşiresi, yüzde 11,8'inin Servis sorumlu hemşiresi olduğu ve

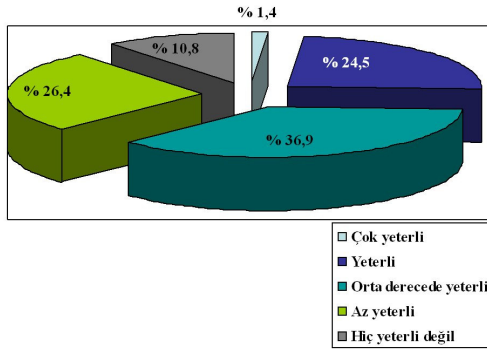
yüzde 16'sının ise diğer ünitelerde çalıştığı belirlenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Görev yeri

Ankete katılan hemşirelerin yüzde 43,7'sinin bilgisayarı hem iş hem de evde kullandığı, yüzde 55,9'unun bilgisayarı her gün kullandığı ve meslek hayatları boyunca yüzde 73,7'sinin bilgisayarlarla ilgili herhangi bir eğitime katılmadığı belirlenmiştir.

Bilgisayar kullanımı konusunda yeterlilik düzeyi dikkate alındığında, hemşirelerin yüzde 36,9'unun orta derecede yeterli olduğu, yüzde 26,4'ünün az yeterli olduğu, yüzde 24,5'inin yeterli olduğu, yüzde 10,8'inin hiç yeterli olmadığı ve yüzde 1,4'ünün ise çok yeterli olduğu belirlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Bilgisayar kullanımı konusunda yeterlilik düzeyi

Hemşirelerin, yüzde 14,6 oranda internet bankacılığı, yazı yazma, bakım planı oluşturma, literatür ya da konu tarama, internet'ten haber, bilgi, güncel olay takip etme ve hasta bireyle ilgili bilgileri girme konularında bilgisayar kullandıkları saptanmıştır. Ayrıca, hemşirelik fonksiyonlarını yerine getirirken yüzde 85,8 oranında bilgisayara ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Ankete katılan hemşirelerin, yüzde 13,2'sinin hastanın bakım ve tedavisi ile ilgili kayıt yapma ve bilgi sağlama; hasta bireyin özgeçmiş bilgilerine ulaşma; ilaçların verilmesini planlama, izleme; görev çizelgesi oluşturma; vital bulguları kayıt etme; ilaç ve malzeme sağlama ve işleme; doktor istemlerini kayıt etme; bakım planı oluşturma

konularında bilgisayar kullanmalarının gerekliliğini uygun bulduğunu belirtmiştir.

Ankete katılan hemşirelerin, yüzde 11,4'ü mevcut hemşirelik iş yükünün yoğunluğunun bilgisayar kullanımını azalttığını ve yüzde 76,7'si bilgisayarla ilgili eğitim verilmesini önermişlerdir.

4. TARTIŞMA

Sağlık eğitimi almış insan gücünün en yoğun bileşenlerinden biri hemşirelerdir. Gelişmiş ülkelerde bilgisayarlar 1970'lerin başlarından bu yana bir çok sağlık kuruluşunda, sağlıklı/hasta bireyin problemlerinin tanısında, tedavisinde bakımının planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Hemşireler bilgisayar kullanarak daha fazla bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımı verebilir, sağlıklı/hasta bireyin eğitim ve danışmanlığını yapabilirler [9-10].

Ankete katılan hemşirelerin gerek çalıştıkları bölümler gerekse bakımını üstlendikleri hasta sayıları dikkate alındığında bilgisayarla ilgili yeterli zamana sahip olmadıkları gözlenmiştir. Ayrıca, hemşirelerin bilgisayar teknolojisiyle yakından ilgilenmelerine karşın meslek yaşamlarında aldıkları bilgisayar eğitimlerinin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Hemşireler bilgisayar kullanmaları ile ilgili olarak; bilgisayarla ilgili eğitim verilmesini; bilgisayar sayısının artırılmasını, hasta başı bilgisayar ve hasta bakımı ile ilgili programların olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Ayrıca, ankete katılan hemşireler eğitim konusunda eksikliğin giderilmesi konusunda hassasiyetlerini ortaya koyarken, hasta bakımı ile ilgili programlar geliştirilmesi ve hasta başı bilgisayar kullanılması gibi ileri düzeyde bilgisayardan faydalanılması gerektiğini vurgulamaları memnuniyet vericidir.

Bilgisayarlar geniş miktarda veriyi toplayarak sağlıklı hasta bireyin tedavi ve bakımına yardım ederler. Fakat bilgisayarlar etik sorumluluk ya da yargılama duygusuna sahip olmadıkları için geniş miktarda veriye herkesin çok kolaylıkla ulaşmasına da olanak sağlarlar. Bilgisayarlarda bireylerle ilgili olarak tutulan bilgiler korunmadıkça, güvenlik sağlanmadıkça sağlıklı/hasta bireyin mahremiyeti de ihlal edilmiş olur.

Sağlık bakım alanında bilgisayar teknolojisinin planlanması ve uygulanması için hemşirelere ihtiyaç vardır. Bu nedenle bütün hemşireler, bilgisayar teknolojisinin hemşirelik uygulamalarını nasıl etkileyeceğini öğrenmek isterler. Bu doğrultuda hemşirelerin bilgisayar teknolojisi ve onun sağlıklı/hasta birey ve hemşireliğin geleceği üzerinde etkisini bilmeye ihtiyaçları vardır.

Gerek tele-tıp uygulamaları açısından, gerekse nanoteknoloji çağında verilerin bilgisayar ortamında girilmesi ve takip edilmesiyle birlikte zamandan kazanç sağlanabileceği gibi hasta tedavisinin takibiyle ilgili aksamalar da giderilebilecektir. Bu şekilde, yakın gelecekteki hedefler arasında; hemşirelerin bilgisayar eğitimi almalarının yanında bilgisayar altyapılarının da geliştirilmesi ve hasta bakımıyla ilgili yazılımların hazırlanması sayılabilir.

AÇIKLAMA

Bu makale Ayşe Bayar'ın yürüttüğü "Hastanelerde Hemşirelik, Bilgisayar ve Zaman Yönetimi (Gazi Hastanesi Örneği)" konulu proje çalışmasından kaynaklanmıştır.

KAYNAKLAR

[1] Z. Halıcı, **Hemşirelik Hizmetlerinde Zaman Yönetimi**, Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, 2006.

[2] G.A. Adams, "Computer technology: its impact on nursing practice", *Nurs Adm Q*, vol.32, no.10, pp.21-33, 1986.

[3] G.E. Hall, A.A. George, W.L. Rutherford, **Measuring stages of concern about the innovation: A manual for use of the soc questionnaire**, Austin: The University Of Texas, , The Research and Development Center for Teacher Education, 1979.

[4] R.L. Axford, B.E. Carter, "**Impact of clinical information systems on nursing practice. Nurses' perspectives**", *Comput Nurs*, vol.14, no.3, pp.156-163, 1996.

[5] H.Ç. Bal, Bilgisayar ve İnternet, **Akademi Yayınevi. Bakanlar Matbaacılık Ltd. Şti, Rize, 2001.**

[6] G.D. Hales, "**Shopping for hardware**", *Am J Nurs*, vol.84, no.10, pp.1292-1294, 1984.

[7] R.D.Hylton, J.E. Johnson, M.J. Moran, "**Automating a patient classification system: nurse-vendor collaboration**", *Comput Nurs*, vol.4, no.1, pp.27-34, 1986.

[8] N.D. Çınar, D.T. Aygin, "**Çağdaş Hemşirelik Eğitiminde Bilgisayarın Yeri**", IV Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, pp.304-305, 1997.

[9] L. Dinç, "**Bilgisayarın Hemşirelik Eğitimi ve Hizmetlerindeki Yeri**", *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, vol.2, pp. 47-50, 1995.

[10] J Mc Docterman, H.K. Grace, **Current Issues In Nursing, 6th ed. St Louis: Mosby Company, pp.42-44, 2001.**